

УДК 343.9:343.7

Крутов Василь Васильович –
Віце-президент Українського союзу промисловців та підприємців з корпоративної безпеки, доктор юридичних наук, професор

Основа розвитку недержавної системи безпеки підприємництва – підтримка ініціатив Президента України щодо посилення протидії неправомірному втручання представників контролюючих, правоохоронних і спеціальних органів у діяльність підприємницьких структур

Стаття розкриває окремі елементи протидії корупції в контексті підтримки ініціатив Президента України щодо посилення протидії неправомірному втручання представників контролюючих, правоохоронних і спеціальних органів у діяльність підприємницьких структур як основу розвитку недержавної системи безпеки підприємництва.

Ключові слова: корупція, національна безпека, безпека, система безпеки підприємництва.

Актуальність теми. Одним із найголовніших статутних завдань Українського союзу промисловців і підприємців (УСПП), як найбільшої громадської організації країни, що об'єднує інтереси української підприємницької спільноти, є створення надійної платформи для діалогу між владою та бізнесом. Саме врівноважений діалог і взаєморозуміння завжди допомагали вирішувати системні проблеми, що виникають у процесі формування сучасних ринкових відносин між суб'єктами господарювання та контролюючими державними органами.

На жаль, за останні роки у взаємовідносинах між підприємцями, особливо представниками малого та середнього бізнесу, та органами державного контролю і нагляду складаються вкрай негативні тенденції. Аналіз численних скарг і звернень підприємців до керівництва УСПП свідчить

про наявність упереджених, а іноді й неправомірних дій представників податкової та митної служби, посадових осіб правоохоронних, спеціальних та інших контролюючих органів. Позапланові перевірки, затягування строків видачі дозволів, надмірне ліцензування підприємницької діяльності, вільне тлумачення законодавства, відсутність вільного доступу підприємців до посадових осіб, корумпованість, здирство та інші негативні явища в соціально-економічному житті нашого суспільства не сприяють розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, а значить зменшують надходження податків до бюджету, сприяють процвітанню корупції та хабарництва, і, таким чином, стримують країну в просуванні до цивілізованої європейської спільноти.

Слід зазначити, що останнім часом піддруктям для поліпшення взаємовідносин малого і середнього бізнесу з владою на місцях став курс вищого керівництва держави на обмеження втручання державних контролюючих органів у діяльність підприємств. Конкретні вимоги Президента України, спрямовані на зменшення тиску перевіряючих органів на суб'єкти господарювання, створюють умови для реальних кроків по припиненню неправомірного ставлення до підприємців з боку контролюючих органів, сприяють поступовому розвитку підприємництва [1].

Вищевикладене обумовлює **актуальність** обраної теми наукової статті.

Отже, **метою** цієї статті є аналіз ініціатив Президента України щодо посилення протидії неправомірному втручання представників контролюючих, правоохоронних та спеціальних органів у діяльність підприємницьких структур.

Для досягнення мети наукової статті нами поставлено наступні **завдання**:

– проаналізувати сучасний стан щодо неправомірного втручання представників контролюючих, правоохоронних і спеціальних органів у діяльність підприємницьких структур;

– визначити ключові напрями підтримки ініціатив Президента України щодо протидії неправомірному втручання представників контролюючих, правоохоронних і спеціальних органів у діяльність підприємницьких структур.

Першою з державних структур ініціативи Президента України щодо посилення протидії неправомірному втручання представників контролюючих органів у діяльність підприємницьких структур підтримала Генеральна прокуратура України – розпорядженням Генерального прокурора України організовано роботу телефону “гарячої лінії, за якою всі суб'єкти господарювання, законні інтереси або права яких порушено службовими особами органів державної влади і контролю, мають можливість звернутися до Генеральної прокуратури України, де за їх повідомленнями будуть організовуватися відповідні перевірки, вживатимуться заходи до понов-

лення порушених прав. А з метою виключення випадків незаконного втручання контролюючих органів та органів влади у діяльність підприємств, установ, організацій, інших господарюючих суб'єктів у структурі центрального апарату ГПУ утворено спеціальний підрозділ "Відділ забезпечення конституційних засад підприємницької діяльності". Цей факт яскраво свідчить про готовність Генеральної прокуратури України до тісної співпраці з широкою громадськістю, її серйозні наміри надати реальну підтримку підприємницькій спільноті [2].

Такі дії з боку Генеральної прокуратури України стали прямим продовженням курсу Президента України на подолання свавілля чиновників, які використовують своє службове становище в корисних цілях. Аналіз ситуації на місцях, відгуки підприємців з регіонів вже свідчать про перші позитивні зрушення у сфері протидії зловживанням службовим становищем, наявність фактів про покарання за випадками здривства і хабарництва.

Але констатувати, що в країні покладений край фактам корупції та зловживанням з боку представників контролюючих органів було б не тільки зарано, а й безвідповідально. Результати опитувань керівників підприємств, їх численні звернення з проханням допомоги у відстоюванні економічних інтересів підприємства в протистоянні неправомірним діям численної армії перевіряючих свідчать про вкрай загострені сьогодні взаємовідносини підприємців з контролюючими органами на місцях.

Керівництво УСПП вимушене адекватно реагувати на ризики та загрози, що виникають у підприємницькому середовищі, вживати відповідні заходи щодо надання допомоги своїм членам. Саме з цих причин **Рада УСПП з корпоративної безпеки** – колективний громадський орган за участі представників відомих громадських організацій, видатних науковців і освітян, керівників крупних підприємств, державних органів влади розпочала активну діяльність щодо підтримки ініціатив Президента України [3].

Головна мета цієї діяльності – створення ефективних механізмів соціального партнерства державних і громадських інститутів, через які стане можливим впровадження ефективних організаційно-правових засад по створенню цивілізованих взаємовідносин підприємців з органами державного контролю, блокування передумов криміналізації економічних відносин, забезпечення розбудови сприятливого підприємницького та інвестиційного клімату, в кінцевому результаті – зміцнення економічного потенціалу держави.

З метою підвищення рівня дієвості Ради УСПП з корпоративної безпеки було оновлено її склад. Керівництвом УСПП до участі в спільній роботі були запрошені представники органів законодавчої та виконавчої влади, Генеральної прокуратури, Ради національної безпеки і оборони, Служби безпеки України, наукових та освітянських закладів,

керівники великих підприємств і найбільших всеукраїнських громадських організацій, що діють у сфері безпеки підприємництва.

На жаль, звернення підприємців, їх оцінка існуючих взаємовідносин із представниками контролюючих органів свідчать про те, що кількість випадків неправомірних дій представників різних фіскальних, дозвільних та інших контролюючих структур не зменшується, а, навпаки, – збільшується. З метою отримання об'єктивних результатів УСПП в липні – серпні 2012 року було проведено всеукраїнське опитування представників підприємницького середовища, яке мало назву “Десять питань бізнесу” і, головним чином, торкалося реформи Державної податкової служби України [4].

Так, в опитуванні прийняли участь 1117 підприємств, з яких:

- 721 суб'єкт господарювання (65 %) – представники малого бізнесу;
- 370 суб'єктів (33 %) – представники середнього бізнесу;
- 26 суб'єктів (2 %) – великі платники податків.

З усього переліку питань досить вагомими постали відповіді на два запитання, які показово характерні для нашого аналізу.

Так, на питання “Чи відбулося перетворення податкової служби із фіскального відомства в сервісну службу?” отримано відповіді:

- нічого не чули про перетворення – 22 %
- чули лозунги, але ніяких перетворень не відбулося – 9 %;
- заходи мають показний, поверхневий характер – 54 %

Тобто, 85 % опитуваних не вважають, що здійснюється будь-яке реальне позитивне перетворення Державної податкової служби України.

На питання “У чому має полягати основний вектор кроків податкової назустріч бізнесу” пролунали такі відповіді:

- подолання хабарництва і корупції – 16 %;
- дійсна (не на словах) реформа податкової служби – 18 %;
- удосконалення Податкового кодексу – 22 %;
- **зміна філософії взаємовідносин між ДПС і платниками податків – 38 %!**

Зауважимо, що одна з відповідей на вищевказане питання заслуговує на особливу увагу, оскільки поєднує думки абсолютної більшості підприємців: **“Не потрібні кроки назустріч, це призведе до зіткнення! Дайте нам справедливий, зрозумілий й прозорий механізм нарахування податків!”**

У цілому, проведене УСПП опитування показало низький рівень довіри бізнесу до податкової служби, відсутність сприятливих умов для ведення цивілізованого підприємництва, зарегульованість податкової системи, наявність корупційних ознак у діяльності посадових осіб цього відомства.

Необхідно підкреслити, що опитування охоплювало, головним чином, діяльність податкової служби, але аналіз відповідей вказує на те, що кількість проблем між підприємницьким середовищем та усіма контролюючими органами набуває все більшої гостроти й збільшується з геометри-

чною прогресією, а їх вирішення виходить за межі завдань тільки однієї Державної податкової служби України.

Так, представники законодавчої влади теж повинні зрозуміти, що занадто часті й радикальні зміни податкового законодавства миттєво не вирішують проблеми, а, навпаки, заводять платників податків й самих податківців у важке становище, створюючи тим самим умови для припинення бізнесу, його уходу “в тінь”, виводу капіталу за кордон, як наслідок, зменшення надходжень податків і зборів до бюджету.

Не проводячи подібних опитувань, а просто тісно спілкуючись з підприємцями, можна відповідально заявити – в аналогічному стані знаходяться стосунки підприємців з представниками підрозділів митної служби, правоохоронних органів, Антимонопольного комітету, пожежного нагляду та інших.

Таким чином, найважливішим завданням сьогодення має стати зміна філософії взаємовідносин перевіряючого і підприємця, принципів ставлення один до одного. Підприємці мають зрозуміти, що сплата податків, це не примха податкової служби, а життєва необхідність існування держави. Виконання нормативно-правових актів, що регламентують умови ведення підприємницької діяльності – це обов’язкові до виконання заходи та норми, невиконання яких може призвести до суспільно-небезпечних наслідків.

З іншого боку, державні службовці, співробітники органів влади і державного контролю та нагляду мають усвідомити, що вони – наймані державою працівники, які утримуються за рахунок податків з підприємців і їх головне завдання – створити й забезпечити сприятливі умови для ведення бізнесу. Покращення умов бізнесу призведе до збільшення прибутків, а значить і сплати податків, а це, в свою чергу, дасть змогу збільшити зарплатню співробітників перевіряючих і контролюючих органів.

З метою формування нової філософії взаємовідносин між органами контролю і підприємцями, необхідно створити умови для розвитку партнерських взаємовідносин між ними. Одним із дієвих механізмів підтримання такого партнерства мають стати громадські та координаційні ради, які мають діяти не тільки при центральних міністерствах і відомствах, а й на місцях, на регіональному рівні. З метою вирішення проблемних питань на основі врівноваженого діалогу та взаєморозуміння всі системні проблеми, суперечки, факти хабарництва й інших неправомірних дій повинні розглядатися на засіданнях цих рад.

Слід зазначити, що процес зміни ставлення державних органів до бізнесу вже розпочався, певні зрушення, як вже говорилося, відбулися в роботі Державної податкової служби України, про що йшла мова на всеукраїнському форумі, організованому УСПП і ДПС у серпні поточного року [5]. Задекларований лозунг “Від фіскального відомства до сервісної служби” хоча поки ще залишається лозунгом, але все ж таки 10 % опиту-

ваних підприємств відмітили певні позитивні зміни у діяльності служби і це вже є чималим досягненням, неможливо одразу, за один день, поміняти систему, але цілеспрямована, постійна робота керівництва служби, її сумлінних працівників неодмінно дасть позитивний результат. І саме таким шляхом мають рухатися інші органи державного контролю і нагляду.

Зауважимо, що Президент України у своєму виступі з нагоди Дня Незалежності України зазначив, що (пряма мова): **“Україна має стати найбільш сприятливою країною для бізнесу, розпочати і вести бізнес в Україні повинно бути простіше, ніж у будь-якій іншій країні світу. Вимагаю повністю знищити будь-який тиск на бізнес. Самим рішучим чином викоринити “наїзди” на підприємств корупціонерів від правоохоронних та контролюючих органів. Зменшуючи тиск на бізнес, ми гарантуємо економічний розвиток на довгострокову перспективу. Необхідно закріпити зрозумілі і стабільні “правила гри”, створити чіткі гарантії прав власності, що дасть змогу розкрити підприємницький потенціал українського суспільства”** [6].

Саме вказані слова Президента України якомога найкраще повинні відповідати тим новим завданням, які мають поставити перед собою керівники контролюючих, правоохоронних і спеціальних органів, вибудовуючи свої відносини з підприємницькими структурами. Чітка, прозора, зрозуміла система сплати податків, вільне отримання ліцензій і дозволів, зменшення їх кількості, викоринення корупції та хабарництва стануть стійкою передумовою для створення сприятливих умов ведення бізнесу, виключать постійні суперечки і судові тяганини між підприємцями та державними структурами.

Однак зазначимо, що одного декларування високої мети недостатньо для її досягнення. Ініціативи Президента України мають бути підтримані всіма органами державної влади. Так, зокрема, Кабінет Міністрів України на їх підтримку має створити умови практичної реалізації цих ініціатив, розробити систему їх впровадження. Існує необхідність звернення до Президента України та Прем'єр-міністра України з пропозицією надати конкретні розпорядження відповідним органам виконавчої влади щодо практичного виконання ініціатив по припиненню незаконного втручання контролюючих органів у підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання, посилення протидії неправомірному втручання представників органів нагляду і контролю, правоохоронних та спеціальних органів у діяльність підприємницьких структур.

Також, одним із визначальних факторів реалізації ініціатив Президента України щодо посилення протидії неправомірному втручання представників контролюючих, правоохоронних і спеціальних органів у діяльність підприємницьких структур повинна стати активна позиція держави щодо побудови недержавної системи безпеки, для чого всім гілкам влади необхідно спільно з громадськими організаціями вжити

відповідних заходів організаційного, правового та адміністративного характеру. Передусім, необхідно наступне:

- політично та юридично визнати фактичне існування недержавних суб'єктів сектору безпеки України, що і було втілено в Стратегії національної безпеки України “Україна у світі, що змінюється” 2012 року [7];
- окреслити їх місце у системі національної безпеки;
- визначити організаційно-правові основи їхньої діяльності;
- опрацювати та відбудувати механізми взаємодії з державними інституціями та правоохоронними органами;
- визначити місце в системі міжнародного співробітництва суб'єктів НСБП, що надасть поступ їх розвитку відповідно до існуючих міжнародних стандартів.

На основі нашого досвіду вже зараз можна виокремити певні **стратегічні параметри та комплекс першочергових заходів розбудови недержавної системи безпеки підприємництва**, які можуть нами бути використані за такими напрямками:

- постійна робота щодо врахування змін в економічній ситуації та інших чинників, що впливають на підприємницьку діяльність, з метою вдосконалення ідеологічних, концептуальних засад функціонування недержавної системи безпеки підприємств в Україні;
- розроблення й удосконалення чинного законодавства відповідно до суспільно-економічних потреб становлення і розвитку зазначеної системи;
- структурування приватних економічних суб'єктів, що надають послуги у сфері безпеки бізнесу;
- створення механізмів взаємодії державних і недержавних суб'єктів сектору безпеки на центральному та регіональному рівнях;
- упровадження та дотримання в Україні загальновизнаних міжнародних стандартів у сфері безпеки підприємництва;
- підготовка фахівців та освітянське й наукове забезпечення сектору недержавної безпеки.

Отже, курс Президента України, який підтримано Генеральною прокуратурою України і, безумовно, схвалений з боку підприємців, має бути практично реалізований і доведений до логічного завершення, що беззаперечно призведе до зростання надходження податків до бюджету, збільшення кількості робочих місць, створення цивілізованих умов ведення підприємницької діяльності в Україні, що відповідає стратегічним завданням державної політики керівництва країни.

Список використаних джерел

1. Виступ Президента на засіданні Ради регіонів [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/24275.html>.
2. Триває правозахисна діяльність органів прокуратури з питань забезпечення конституційних засад підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / Генеральна прокуратура України. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=109501&fp=21.
3. Безпека підприємництва: крок вперед [Електронний ресурс] / УСПП. – Режим доступу : <http://www.uspp.org.ua/news/2899.bezpeka-pidprimnictva-krok-vpered.htm>.
4. Десять питань до бізнесу [Електронний ресурс] / Союз працівників сфери безпеки – Режим доступу : <http://allsecurity.kh.ua/pisma-k-vlasti/desyat-pitan-do-bznesu.html>.
5. У столиці до Дня підприємця розпочав роботу Всеукраїнський форум [Електронний ресурс] / Укрінформ. – Режим доступу : <http://photo.ukrinform.ua/ukr/current/photo.php?id=486210>.
6. Обращение Президента к Украинскому народу по случаю Дня Независимости [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/ru/news/25091.html>.
7. Стратегія національної безпеки України “Україна у світі, що змінюється” [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/14823.htmlzakon.gada.gov.ua/go/389/201>.

Статья раскрывает отдельные элементы противодействия коррупции в контексте поддержки инициатив Президента Украины относительно усиления противодействия неправомерному вмешательству представителей контролирующих, правоохранительных и специальных органов в деятельность предпринимательских структур как основу развития негосударственной системы безопасности предпринимательства.

The article reveals some elements of anti-corruption in the context of the launching the initiatives of the President of Ukraine to strengthen against unwarranted intrusion by representatives of regulatory, law enforcement and special organs in the activity of businesses as a basis for the development of private security business.

Стаття надійшла до редакції журналу 10 жовтня 2012 року.